

Odgajatelj u odgojno - obrazovnom radu

Krištić, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:577614>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-21**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

KRISTINA KRIŠTIĆ
ODGAJATELJ U ODGOJNO – OBRAZOVNOM RADU

Završni rad

Zagreb, rujan, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

KRISTINA KRIŠTIĆ
ODGAJATELJ U ODGOJNO – OBRAZOVNOM RADU

Završni rad

Mentor rada: mag. praesc. educ. Ivana Golik

Zagreb, rujan, 2023.

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Odgoj i obrazovanje u predškolskoj ustanovi.....	2
2.1. <i>Funkcija i važnost ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja</i>	2
2.2. <i>Kvaliteta odgojno - obrazovnog rada</i>	4
3. Obiteljski nasuprot institucionalnom odgoju.....	5
4. Odgajateljska profesija.....	6
4.1. <i>Odlike odgajateljske profesije</i>	6
4.2. <i>Profesionalni identitet odgajatelja</i>	7
4.3. <i>Kompetencije odgajatelja</i>	7
5. Kvalitetna pedagoška praksa odgajatelja	8
5.1. <i>Interakcije</i>	9
5.2. <i>Obitelj i zajednica</i>	10
5.3. <i>Inkluzija</i>	12
5.4. <i>Praćenje, procjenjivanje i planiranje</i>	14
5.5. <i>Strategije poučavanja</i>	16
5.6. <i>Okruženje za učenje</i>	17
6. Profesionalni razvoj odgajatelja	18
7. Suvremeni odgajatelj	20
8. Zaključak.....	21
9. Literatura	22

SAŽETAK

Odgaj i obrazovanje nemoguće je uspješno provoditi bez učitelja i odgajatelja. Njihova uloga, sposobnosti i kompetencije nezamjenjive su i važne su za rad s djecom. Važno je znati djecu usmjeriti na prave životne vrijednosti, ali i cjeloživotno učenje. Predškolski odgoj početak je i prva stepenica odgoja i obrazovanja. Obuhvaća djecu s njihovih navršenih 6 mjeseci do polaska u školu. Već u predškolskoj dobi djeca usvajaju vrijednosti kojima ih učimo, a uloga odgajatelja je neusporediva u pripremi djeteta za život pred njim.

Odgajatelj promišlja o svojim postupcima u radu s djecom i u skladu s dječjim interesima ih oblikuje. To je profesionalno osposobljen pojedinac u čijem radu dolazi do izražaja njegova didaktička, pedagoška i metodička stručnost i obrazovanje. Važno je istaknuti da uz odgajateljevo znanje razvojne, pedagoške i opće psihologije važnu ulogu imaju i ljudske kvalitete i sposobnosti: ljubav prema djeci, kreativnost, demokratičnost, poštivanje djeteta i dječjih prava, ljubav prema odgajateljskom zvanju. Profesionalna kompetentnost važna je vrlina odgajatelja s kojom je usko povezan odgojno – obrazovni rad i djelatnost, a rezultat svega je djetetov uspjeh.

Ovaj rad ističe važnost uloge odgajatelja u odgojno – obrazovnom radu. Proučava odgajateljsku profesiju i identitet odgajatelja. Definiira kompetencije koje bi odgajatelj trebao posjedovati za kvalitetan rad s djecom. Kroz šest različitih područja istražuje kako bi kvalitetna pedagoška praksa odgajatelja trebala izgledati. Opisuje što sve odgajatelji čine kako bi pospjegli rad s djecom, ali i vlastitu praksu. U zadnjem poglavlju definiira ulogu suvremenog odgajatelja u odgojno – obrazovnom procesu.

Ključne riječi: odgojno – obrazovni rad, odgajatelj, rani i predškolski odgoj i obrazovanje, odlike odgajateljske profesije, identitet odgajatelja

SUMMARY

It is impossible to successfully carry out education without teachers and educators. Their role, abilities and competences are irreplaceable and important for working with children. It is important to know how to direct children to the right values in life, to respect others, parents, friends, but also lifelong learning. Preschool education is the beginning of the education system. It covers children from the age of 6 months until they start school. Already in preschool age, children adopt the values we teach them, and the role of the educator is great in preparing the child for life.

The educator reflects and shapes his actions in working with children. This is a professionally trained individual whose didactic, pedagogical and methodical professional training comes to the fore in his work with children. It is important to point out that in addition to the educator's knowledge of general, developmental and pedagogical psychology, human qualities and abilities also play an important role: love for children, creativity, democracy, respect for the child and children's rights, love for the teaching profession. Professional competence is an essential characteristic of educators, with which educational activity and the child's success as a result of that activity are closely related.

This paper highlights the importance of the role of educators in educational work. It studies the teaching profession and the identity of educators. It defines the competencies that an educator should possess for quality work with children. Through six different areas, he investigates what quality pedagogical practice of educators should look like. It describes what educators do to improve their work with children, as well as their own practice. In the last chapter, he defines the role of the modern educator in the educational process.

Key words: educational work, educator, early and preschool education, characteristics of the teaching profession, educator's identity

1. Uvod

U današnje vrijeme predškolske ustanove više se ne doživljavaju kao samo mjesto i prostor za igru te čuvanje djece. Roditelji očekuju da djeca polaskom u dječji vrtić usvoje određene vještine i znanja koja će im služiti za kasniji razvoj i obrazovanje kao i za život. Kako se velik dio očekivanja vezanih uz odgoj i obrazovanje u novije vrijeme s obitelji prebacio na institucije, odgajatelj i njegov rad, kompetencije ali i osobnost dolaze sve više u fokus interesa društva. Rad odgajatelja, uz akademsko obrazovanje, usko je povezan s cjeloživotnim obrazovanjem. Cjeloživotno učenje postalo je imperativ jer se svijet oko nas ubrzano mijenja i potrebno je imati odgovore na novorastuća pitanja. Važno je i zbog osobnog razvoja te zbog neprestane prilagodbe promjenjivim okolnostima. Neorganizirano učenje je širi koncept od organiziranog obrazovanja jer uključuje nenamjerno i spontano stjecanje znanja koje se može provoditi kroz cijeli život. Obuhvaća brojne organizirane aktivnosti učenja sa ciljem unaprjeđenja vještina, znanja i kompetencija za koje nije potrebno izdavanje javne ispravne.

Prema Bruneru (2000.) cjelovit razvoj djeteta treba se događati u fleksibilnom institucionalnom odgojno – obrazovnom procesu. Potrebna je kvalitetna suradnja s roditeljima te s lokalnom i širom zajednicom. Kontinuirano učenje, podizanje kvalitete vlastitog rada preduvjet je za ovakav kurikulum. Sve zajedno utječe na unaprjeđenje same predškolske ustanove.

U odgojno – obrazovnom radu odgajatelj je u stalnom procesu prepoznavanja, praćenja i poticanja rasta i razvoja djece. Njegove sposobnosti, znanja i iskustvo imaju važnu ulogu u vođenju djece kroz razna područja počevši od slobodne igre, komunikacije, tjelesne aktivnosti, emocionalne podrške, odgoja i zajednice u kojoj su djeca stalni i aktivni sudionici. Velika je uloga odgajatelja u odgojno – obrazovnom radu jer postavljaju temelje za kasniji rast i razvoj djeteta i mladih koji će postati punopravni članovi društva.

2. Odgoj i obrazovanje u predškolskoj ustanovi

Institucionalni odgoj i obrazovanje započinje u predškolskim ustanovama te je prva stepenica u odgojno – obrazovnom procesu djeteta. U predškolskim ustanovama, dječjim vrtićima to je dobro promišljen i dinamičan proces koji obuhvaća djecu od navršenih 6 mjeseci starosti pa sve do njihova polaska u školu. Glavnu ulogu u odgojno – obrazovnom radu, imaju odgajatelji koji uspješno provode osmišljene aktivnosti, a u skladu s razvojem djece, vodeći pritom računa o smjernicama Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje kao i Kurikuluma dječjeg vrtića. Stručni tim vrtića čine stručnjaci – pedagozi, psiholozi, edukacijski rehabilitatori, logopedi, zdravstvena voditeljica i drugi koji svaki iz svojeg područja usmjeravaju i osnažuju odgajatelja kako bi što bolje razumio, vodio i poticao svako dijete ka njegovom osobnom razvojnom maksimumu.

2.1. Funkcija i važnost ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

U Republici Hrvatskoj predškolski odgoj uređen je dokumentom Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i obrazovanja (2008.) i Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju (1997.). U tim dokumentima istaknuti su najvažniji kriteriji, ali i temeljne odrednice rada dječjih vrtića u Republici Hrvatskoj. Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju (1997.) pojam predškolskog odgoja definiran je kao „program odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi koji se ostvaruju u dječjim vrtićima“ (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, 1997., čl. 1., st. 2.). Prema Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i obrazovanja (2008.), pod pojmom dječjeg vrtića podrazumijeva se „predškolska ustanova, s ili bez podružnica, u kojoj se provode organizirani oblici izvanobiteljskog odgojno-obrazovnog rada, njege i skrbi o djeci predškolske dobi“ (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008., čl. 2, st. 2., t. 1.). Djeca od navršenih šest mjeseci do polaska u osnovnu školu mogu pohađati dječji vrtić, u skladu s razvojnim osobinama i potrebama djece, kao i socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama pojedinih obitelji (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, 1997., čl. 3.).

Osnovna uloga Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja je uz socijalnu skrb za dijete, osigurati cjelovit razvoj osobnosti djeteta. Glavno polazište, u skladu s Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u odgojno – obrazovnom radu je

usmjerenost za cjelovit rast i razvoj djeteta. To podrazumijeva razvoj tjelesnoga, emocionalnoga, socijalnoga, intelektualnoga, moralnoga i duhovnoga područja, a u skladu s djetetovim mogućnostima.

Temeljni dokument u Republici Hrvatskoj kojim se ostvaruje rani i predškolski odgoj i obrazovanje je Nacionalni kurikulum za odgoj i obrazovanje, uz kurikulum koji je ujedno i baza temeljem koje nastaje kurikulum svakog dječjeg vrtića. U Nacionalnom kurikulumu za odgoj i obrazovanje istaknuto je osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje: „komunikacija na materinskome jeziku, komunikacija na stranim jezicima, matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodoslovlju, digitalna kompetencija, učiti kako učiti, socijalna i građanska kompetencija, inicijativnost i poduzetnost, kulturna svijest i izražavanje.“ (NKRPOO, 2015., str. 12). „Polazišta *Nacionalnoga kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* su postojeći dokumenti, primjeri dobre odgojno-obrazovne prakse u Republici Hrvatskoj i svijetu te znanstvene studije o dovezima svjetske, a posebice hrvatske teorije i prakse u području institucijskoga ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, zatim kurikuluma ranog odgoja te o dovezima u području inicijalnog obrazovanja i profesionalnog razvoja odgojitelja i drugih stručnih djelatnika vrtića, publicirani u posljednjih dvadesetak godina. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje polazi od dokumenata:

- Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi (1991.)
- Konvencija o pravima djeteta (2001.)
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2011.)
- Smjernice za strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske (2012.)
- Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (2012.).
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014.)“

Značaj i uloga Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja prikazana je i kroz dobrobiti navedenima u NKRPOO-u. Navedene dobrobiti su: „osobna, emocionalna i tjelesna dobrobit, obrazovna dobrobit i socijalna dobrobit. “Odgajatelj u svom pedagoškom i praktičnom radu promišlja više o tome kako postići navedene dobrobiti, više nego što je fokusiran na sadržaj i područja učenja. Kurikulum vrtića izgrađuju djelatnici vrtića u skladu sa svojim profesionalnim znanjem i razumijevanjem vlastite odgojno-obrazovne prakse te osobne motiviranosti za proces njezina unaprjeđivanja (NKRPOO, 2015., str. 10). Cilj i svrha kurikuluma vrtića je

poticati kompetencije koje su nužne pojedincu za aktivno snalaženje i sudjelovanje u svakodnevnom osobnom, a kasnije u profesionalnom i društvenom životu.

2.2. Kvaliteta odgojno - obrazovnog rada

Kvaliteta odgojno – obrazovnog rada najviše ovisi o odgajatelju i njegovu radu. Prema McKinseyevom izvješću „How the world’s best – performing school systems came on top“ dobiveni rezultati potvrđuju da kvaliteta obrazovnog sustava počiva na kvaliteti njegovih nastavnika. Na rad utječu i stručni tim, prostorno – materijalno okruženje, suradnja s roditeljima, ulaganje u daljnje obrazovanje odgajatelja. Ipak, ponajviše ovisi o odnosu djeteta i njegovog odgajatelja. Ako je dijete ostvarilo privrženost sa svojim odgajateljima, ono je slobodno u svojoj emocionalnoj ekspresivnosti i istraživanju, sudjelovanju u aktivnostima pripremljenih od strane odgajatelja. Djetetova privrženost prema odgajatelju ovisi o emocionalnim vezama koje je do tada uspostavilo. Ako je dijete razvilo sigurnu privrženost sa svojim roditeljima tada dijete druge osobe doživljava kao osobe koje su mu dostupne kada su mu potrebne i na koje se može osloniti. Ako je dijete razvilo nesigurnu privrženost sa svojim roditeljima tada će dijete pokazivati manjak suradnje, istraživačkog ponašanja i empatije. Dobro promišljene strategije učenja od strane odgajatelja također su ono što predstavlja kvalitetu rada ustanove. Ona se očituje upravo kroz dobro osmišljeno okruženje za igru koje djetetu omogućuje učenje kroz istraživanje i stvaranje vlastitog iskustva.

Važno je, kada govorimo o predškolskim ustanovama, kakvu sliku o djetetu ima odgajatelj, stručni tim i u konačnici ravnatelj. Kvalitetna predškolska ustanova jest ona u kojoj se dijete osjeća dobro i u nju dolazi s dobrim raspoloženjem. Važno je i da se svi ostali zaposlenici tako osjećaju. Suradnja na razini odgajatelj – roditelj – dijete također je važan čimbenik u kvalitetnom odgojno – obrazovnom radu. U većini suvremenih predškolskih ustanova dijete se promatra kao aktivni i kompetentni pojedinac. Takve ustanove razumiju da je bitno razvijati djetetovu znatiželju.

Osim djetetovog učenja, bitno je da su svi sudionici spremni na kontinuirano učenje. Prema Slunjski (2019.) „jedna od važnijih uloga ravnatelja poticanje svih djelatnika određene predškolske ustanove na kontinuirano učenje, jer upravo posvećenost učenju svih djelatnika neposredno doprinosi razvoju same ustanove. Kontinuirano učenje i razvoj ne podrazumijeva samo dijete već se odnosi i na cjeloživotno učenje odgajatelja.“ Uzevši u obzir da suvremeno

dijete odrasta okruženo s velikom količinom informacija na svakodnevnoj razini, odgajatelj na to može odgovoriti upravo cjeloživotnim obrazovanjem, ali i stručnim, kontinuiranim obrazovanjem u različitim područjima. Višnjić Jevtić i Visković (2018.) navode kako je potrebno razvijati, provoditi i vrednovati odgojno – obrazovni kurikulum kako bi se omogućila i ostvarila kvaliteta.

3. Obiteljski nasuprot institucionalnom odgoju

Odgoj može biti obiteljski ili institucionalni. Dijete se, po rođenju, prvo susreće s obiteljskim odgojem i ono ima najvažniji utjecaj na dijete. Razlike u ljudima, obiteljima normalne su pa je tako u svakoj obitelji odgoj drugačiji. Ipak, postoje određena obilježja kvalitetnog obiteljskog odgoja. To se prvenstveno odnosi na zadovoljavanje djetetovih osnovnih potreba. Prema Rečić (2006.) to su: preživljavanje, utočište, ljubav i pripadanje, moć, sloboda, zabava, zadovoljavanje osnovnih potreba djeteta i roditelja što doprinosi skladnim obiteljskim odnosima. Važno je vlastito dijete poznavati, dati mu do znanja da ga razumijemo. Ipak, vrlo je bitno znati postavljati granice u odnosu dijete – roditelj. Rečić (2006.) navodi da stručnjaci govore o tome da se međuodnos između djeteta i roditelja formira već u ranom djetinjstvu do polaska u školu, a dalje samo nadograđuje i trenira, ali i zahtijeva manje vremena i teškoća.

„Nitko djetetu ne može pružiti potpunu tjelesnu, socijalnu i emocionalnu zaštitu kao obitelj. Međutim, hoće li roditelji djetetu pružiti primjerenu brigu, ovisi i o njihovoj emocionalnoj zrelosti, kao i o brojnim drugim čimbenicima, primjerice zdravlju i razvitku djeteta, oblikovanju njihova ponašanja te o sposobnosti primjene roditeljskih vještina odgajanja.“ (Rosić, V., i Zloković, J., 2002., str. 35)

Institucionalni odgoj za razliku od obiteljskog ima definiran cilj, organizaciju, sadržaje, metode i načine provjere uspješnosti. To je posebna, priznata društvena djelatnost. Za razliku od obiteljskog odgoja u kojem su glavni subjekti obitelj/ roditelji i dijete, u institucionalnom odgoju glavni subjekti su učenici i nastavnici/ odgajatelji. U ustanovama predškolskog odgoja sva djeca trebaju imati podjednake uvjete. Ti uvjeti trebaju zadovoljavati potrebe za zdravim i harmoničnim rastom te skladnim kognitivnim, socijalnim i emocionalnim razvojem. Važno je povezati obiteljski i institucionalni odgoj jer se tek tada mogu postići najučinkovitiji rezultati. Niti jedna obitelj ne može zamijeniti institucionalni, kao što niti jedna institucija ne može zamijeniti obiteljski odgoj.

4. Odgajateljska profesija

Profesija (lat. *professio*) podrazumijeva trajno bavljenje zanimanjem, samostalnost, autoritet, uslužnu orijentiranost, težnju za savršenstvom i profesionalnim udruživanjem (Pedagoška enciklopedija, str. 256.). Državni pedagoški standard Republike Hrvatske (2008.) odgajatelja opisuje kao „profesionalno kvalificiranu osobu koja u okviru odgojno-obrazovnog rada s djecom u dječjem vrtiću provodi program predškolskog odgoja i naobrazbe.“ Odgajatelj realizira odgojno – obrazovni rad u skupini za koju je zadužen. Uloga odgajatelja je da kod djece razvije kreativno i kritičko razmišljanje te razvoj kompetencija svakog djeteta. Međutim, uz to, odgajatelj ima puno veću i širu ulogu koja će biti analizirana dalje u tekstu.

4.1. Odlike odgajateljske profesije

Različita istraživanja i radovi su procijenili i utvrdili kvalitete odgajatelja koje su važne za kvalitetan rad s djecom predškolske dobi u odgojno-obrazovnoj djelatnosti. Potrebna je kvalitetna opća, stručna i metodička osposobljenost odgajatelja s ciljem uspješnog organiziranja odgojno – obrazovnog procesa, koordinacija različitih aktivnosti te stvaranje povoljnih uvjeta za cjelokupan razvoj djeteta. Vrlo je važno i da odgajatelj ima razvijene komunikacijske sposobnosti kako bi uspješno uspostavio suradnički odnos s djetetom, ali i njegovim roditeljima. Tako će odgajatelj uspješno ostvariti povjerenje i razumijevanje s obje strane. Odgajatelj je odgojena osoba, strpljiva i odgovorna koja unatoč raznim situacijama kojima je izložena vjeruje u uspješnost odgojno – obrazovnog djelovanja.

Odgajatelj koji u sebi posjeduje sve navedene sposobnosti ostvaruje povjerenje, gradi dobar odnos i uživa ugled kod roditelja. Najbolje djeluje svojim vlastitim primjerom jer se djeca sa svojom odgajateljicom poistovjećuju, promatraju i često ju oponašaju. „Tako mladi svoj životni put vežu uz likove ljudi koji su na njih snažno utjecali. Gdje se odgaja snagom uzora, dobro se odgaja i tu nije potrebna bilo kakva prisila (Vukasović, 2000., str. 49).

Odgajatelj bi trebao biti naoružan mirom, radošću, živahnim i veselim ponašanjem, ugodnim i blagim stavom.

4.2. Profesionalni identitet odgajatelja

Prema Domović (2011.) Profesionalni identitet promjenjiv je konstrukt koji se gradi ovisno o karakteristikama pojedinca. Ovisi o njegovom životnom i radnom okruženju te interakciji s drugima. Sve odgojne aktivnosti u vrtiću zahtijevaju puno strpljenja. Posebna znanja, stručne vještine i sposobnosti koje su potrebne mogu se stjecati i graditi kroz iskustvo rada s djecom. Svakodnevnim radom s djecom, promatranjem i praćenjem njihovog razvoja, stalnom komunikacijom i interakcijama, refleksijom o svom radu s drugima i samorefleksijom odgajatelj unapređuje svoj rad. Svakim novim iskustvom on obogaćuje svoje vještine, sposobnosti i znanja koja koristi u najboljem interesu djece o kojima brine. Odgajatelj bi trebao imati temeljna znanja o: pedagogiji, razvojnoj psihologiji, etici i estetici, načelima i sadržajima organizacije predškolskog odgoja. S obzirom na to da je svako dijete jedinstveno i neponovljivo bitno je da odgajatelj zna za svako dijete primijeniti različite metode poučavanja te da opaža njihove potrebe i interese, jake i slabe strane te specifičnosti. Jednako je bitno da kroz sve to uspije aktivirati i organizirati aktivnosti koje će poticati holistički razvoj djeteta.

Profesionalni identitet gradi se tijekom cijelog života upravo kroz suradnju i odnos s drugima. Kako navodi Domović (2011.) inicijalno obrazovanje odgajatelja jest početak građenja profesionalnog identiteta, a nakon toga njegovo profesionalno ponašanje koje obuhvaća profesionalnu primjenu znanja i vještina stečenih tijekom inicijalnog obrazovanja. Odgajateljeva aktivnost ima veliku važnost u gradnji profesionalnog identiteta. Također, ta aktivnost očituje se u (samo)refleksiji prakse.

Samopoznavanje vlastitih svojih sposobnosti i vrijednosti usko je povezano s profesionalnim identitetom. Odgajatelji neprestano grade svoj identitet kroz odgojno – obrazovnu praksu, a čime utječu na izgradnju kvalitete odgojno – obrazovne ustanove. Važno je poticati odgajatelja kako na osobni tako i na profesionalni razvoj jer samo onaj učitelj koji voli učiti može upaliti želju za znanjem u onima koji ga vide kao svoj uzor.

4.3. Kompetencije odgajatelja

Riječ „kompetencija“ dolazi od latinskoga glagola *competere* što znači „ići prema nečemu“, „težiti prema nečemu“. U hrvatskom rječniku riječ „kompetencija“ definirana je kao priznata stručnost, sposobnost kojom neko raspolaže. Kompetencija u sebi objedinjava sposobnosti-

dijelom urođene, vještine - nešto što stječemo i izgrađujemo vježbom i iskustvom te znanje - niz činjenica i spoznaja – naučeni dio. Sve zajedno, to troje čini kompetenciju. Svaki odgajatelj trebao bi težiti što većoj razini samosvijesti, aktualizacije kako bi uspješno utjecao na razvoj djetetovih sposobnosti. „Potrebno je prepoznati vlastite potrebe i razlikovati ih od potreba djeteta, a od djeteta doznati (od svakog djeteta ponaosob) njegove potrebe kao i načine na koje ono može zadovoljavati svoje potrebe.“ (Slunjski, 2003., str. 7)

Prema Chomsky (kao što citira Piršl, 2014.) „kompetencija uključuje znanja, sposobnosti, vještine, stavove i osobne karakteristike. Ona nije samo usvajanje znanja i vještina, već sposobnost svjesnog, odgovarajućeg i odgovornog djelovanja i utjecanja na promjene u okolini i društvu adekvatnim, učinkovitim metodama koje se stječu i osiguravaju odgojem i obrazovanjem, odnosno cjeloživotnim učenjem.“ Jer samo onaj učitelj koji voli učiti može upaliti želju za znanjem u onima koji ga vide kao svoj uzor.

Prema Lisbon Councils Key Competences for Lifelong Learning (2004.) užem shvaćanju kompetencije se odnose na vještine, znanja, uvjerenja koje bi osoba trebala imati da bi obavila određenu aktivnost. One omogućuju postizanje više razine integracije između potencijala pojedinaca i širih društvenih ciljeva kojima pojedinac teži.

5. Kvalitetna pedagoška praksa odgajatelja

Kvalitetna pedagoška praksa je pristup u odgojno – obrazovnom procesu koji integrira interakcije s djecom, članovima njihovih obitelji i zajednice. Odgajatelji poučavaju djecu koristeći različite strategije potičući svrhovito učenje. Odgajatelj kreira poticajno i inkluzivno okruženje u kojem promiče dobrobit svih i razvoj svih kompetencija koje su potrebne da bi djeca postala aktivni i odgovorni članovi društva. Odgajatelji imaju veliku ulogu u poučavanju i uključivanju djece u odgojno – obrazovne procese, „postali su sve osjetljiviji i uspješniji reflektivni praktičari, a u isto vrijeme ojačala je njihova sposobnost opažanja, komuniciranja i njihovo samopouzdanje kao i ugled.“ (Tankersley i drugi, 2012.).

5.1. Interakcije

Interakcije između odraslih i djece, ali i djece međusobno, od ključnog su značaja za cjelokupni razvoj djece. Ona utječe na njihov tjelesni, socijalni, kao i emotivni i kognitivni razvoj, govor, izražavanje i kreativnost. Interakcije djeci omogućuju kontinuirano učenje jer njima razmjenjuju svoja znanja, iskustva, razmišljanja, ali i iskazuju emocije. „Kroz interakcije djeca razvijaju pojam o sebi, osjećaj pripadnosti zajednici i svijetu u kojem žive. (Tankersley i drugi, 2012., str. 9). Odgajateljeva uloga je da na brižan i podržavajući način omogući djeci iskustvo u različitim interakcijama u kojima djeca grade nova znanja i značenja. Uvažavajuća komunikacija u kojoj je svakome dozvoljeno izreći svoje mišljenje utječe na izgradnju samopouzdanja svakog djeteta.

Odnosi između djece i odgajatelja koji su puni razumijevanja, prisnosti i topli formiraju sigurne obrasce privrženosti, a istraživanja pokazuju (Howes, 1999.) da djeca koja imaju usvojen takav pozitivan obrazac privrženosti imaju i bolje uspjehe u životu. Kada djeca ostvare emocionalnu i fizičku sigurnost tada su slobodna istraživati svoju okolinu, stupaju u interakcije s drugima i u konačnici grade osjećaj vlastitog identiteta.

Laevers (2005.) navodi dva ključna pokazatelja koja imaju utjecaj na dobrobit djece unutar odgojno – obrazovnog okruženja. To su kako se djeca unutar skupine osjećaju i koliko su uključena u aktivnosti kojima se bave. Ako je dijete u interakciji punoj ljubavi i topline tada je njegova uključenost veća, kao i koncentracija, intrinzična motivacija i osjećaj zadovoljstva.

Pinta, La Paro i Hamre (2006.) definiraju kako odgajatelji mogu pospješiti dubinsko učenje:

- odgojiteljica je povezana s djecom i pokazuje da uživa u njihovu društvu;
- emocionalno je angažirana i reagira na dječje kognitivne i emocionalne potrebe;
- spremna je uvažiti dječje interese, motivaciju i stajališta
- spremna je uvažiti dječju autonomiju u iniciranju i u sudjelovanju u aktivnostima

U interakciji s djecom važno je na koji način odgajateljica percipira djecu i interakcije s njima. Ako odgajateljica djecu vidi kao aktivne sudionike tada se interakcije u skupini odvijaju poput dijaloga, a djeca su slobodna razmjenjivati ideje i znanja. Ako odgajateljica djecu promatra kao prazne čaše koje treba napuniti znanjem tada će interakcija biti vođena od strane odgajateljice, bit će inicirano s njene strane, a sve s namjerom da djecu pouči i nakon toga provjeri znanje djece u skupini. Važno je da odgajateljica ne stavlja frontalni oblik rada u prvi plan što će djeci

omogućiti različito grupiranje, inicirane situacije učenja i u konačnici djeca su ta koja će utjecati na tijek i proces učenja.

Ulogu u uspješnosti izražavanja vlastitih misli i mišljenja ima veličina skupine. U radu s velikim skupinama djeca vrlo često odgovaraju naučenim odgovorima, bez previše razmišljanja dok u manjim skupinama djeca imaju priliku izraziti se i postaviti pitanja. U tako organiziranim skupinama odgajateljica je u mogućnosti ostvariti interakcije s djecom koje potiču njihovo učenje. Odgojitelji na djecu trebaju gledati kao na aktivne sudionike, a ne samo pasivne primatelje znanja. Nažalost, u velikom broju odgojno-obrazovnih skupina najviše je interakcija vezano uz rutine i pravila dok su interakcije tijekom dječjeg istraživanja, otkrivanja i promišljanja znatno rjeđe.

Kvalitetne interakcije počinju od odgajatelja. Jednom kada počnemo promatrati interakcije odraslih s djecom, shvatit ćemo kolika je moć te dimenzije. Imajući u vidu visoku razinu uključenosti i dobrobiti za dijete, uvidjeli smo da je faktor osobnosti odgajatelja važniji od ostalih dimenzija konteksta popu okruženja, materijala i ponuđenih aktivnosti. (Laevers, 2009.)

5.2. Obitelj i zajednica

Partnerstvo između odgajatelja, obitelji i ostalih članova zajednice je važno za djetetov razvoj i učenje jer je komunikacija tada dvosmjerna i teži ka ostvarivanju dobrobiti za dijete. Obitelj je prva odgojno – obrazovna zajednica, a polaskom djeteta u vrtić jedan od zadataka odgajatelja jest povezati vrtić i obitelj/zajednicu. Različiti su načini kojima se odgajatelj povezuje s obitelji djeteta. Ključno je da je obitelj uključena u proces učenja i razvoja svog djeteta, ali i u život odgojne skupine. Uspješnim uključivanjem djetetove obitelji u vrtić i njegovo djelovanje potiče se zajednička odgovornost za odgoj i obrazovanje kao i budućnost djece.

Partnerstvo se vrlo često stavlja izjednačuje s pojmom suradnja, no važno je naglasiti da to nisu jednoznačnice. Ako partnerstvo i suradnju promatramo kroz komunikaciju tada je ona u suradnji vrlo često površna i nije dovoljno otvorena. Odgajatelj daje šture informacije o djetetovu danu, informacije se izmjenjuju kratko i brzo, a takva komunikacija se najčešće događa kada se uoče problemi u ponašanju djeteta. Kada komunikaciju promatramo kroz partnerstvo tada je ona kontinuirana, podržavajuća i ravnopravna.

Pate i Andrews (2006.) kroz svoja istraživanja zaključili su da „članovi obitelji imaju vodeći utjecaj na djetetov uspjeh i njegova postignuća tijekom života.“ Odgajatelj koji je toga svjestan i kojemu je stalo do djetetovog razvoja trudit će se uključiti roditelje u odgojno – obrazovni proces kako bi poboljšali odgojno – obrazovna postignuća djeteta.

Henderson i suradnici (2007.) navode četiri temeljna uvjerenja odgajatelja koja bi trebala biti temelj za uključivanje obitelji u programe ranog odgoja i obrazovanja:

1. Uvjerenje da svi roditelji imaju nade i snove za svoju djecu i da im žele sve najbolje
2. Uvjerenje da svi roditelji imaju sposobnosti podržati svoju djecu u razvoju i učenju
3. Uvjerenje da roditelji i vrtičko osoblje trebaju biti ravnopravni partneri
4. Uvjerenje da glavna odgovornost za izgradnju partnerstva između vrtića i obitelji ponajviše leži na djelatnicima vrtića

Odgajatelj koji vodi brigu o uključivanju roditelja u skupinu djeteta pronaći će različite načine za njihovo uključivanje. Prije svega, važno je da odgajatelj prihvaća činjenicu da djeca dolaze iz različitih obitelji. Bez obzira na to iz kakve obitelji dijete dolazi, svi oni se moraju osjećati dobrodošlima kako bi, svako na svoj način, pridonio radu i životu skupine. Odgajatelj ostavlja topao i prihvaćajući osjećaj već na prvom upoznavanju. Jednako tako, važno je da odgajatelj vjeruje da roditelji ili članovi obitelji jesu njegovi partneri s kojima će uspostaviti partnerstvo kroz niz formalnih i neformalnih metoda.

Korisne metode su ankete, razgovor, opis zadataka vezanih uz temu kojom se djeca bave i tabelarni način prikaza aktivnosti u koje se roditelji mogu uključiti zapisujući se u tablicu. „Odgajatelji mogu roditeljima/ članovima obitelji predložiti različite načine uključivanja u rad vrtića: od volontiranja u grupi, preko aktivnosti koje s djetetom mogu raditi kod kuće, gostovanja kao stručnjaka u nekom području rada u grupi ili pričanjem priča. (Tankersley i drugi, 2012., str. 53.).

Djelotvorna komunikacija bez povjerenja nije moguća. Kada odgajatelj s roditeljima razmjenjuje informacije o djetetu oni tada mogu zajednički planirati razvojne ciljeve i evaluirati dječji napredak. Također, sukladno dobivenim informacijama odgajatelj prilagođava proces učenja i razvoja, a obitelj izvještava o djetetovu napretku.

Odgajatelj koristi različite formalne i neformalne metode prikupljanja informacija o djetetovu razvoju, interesima, potrebama, jakim stranama. Za svako dijete odgajatelj vodi razvojnu mapu koja sadrži pisane i slikovne materijale, a korisna je kako bi obitelj/su stručnjaci mogli steći

uvid u djetetov razvoj. Sva sakupljena dokumentacija o djetetu pokazuje da odgajateljica razumije dijete što kod obitelji ulijeva povjerenje.

Individualni sastanci koje odgajatelj provodi barem dva puta godišnje prilika su za razmjenu informacija o djetetovu napretku, njegovu trenutnom stanju i razvoju, situacijama unutar obitelj koje bi pozitivno ili negativno utjecale na djetetovo ponašanje. Ako se pokaže da postoji problem i dijete se počne drugačije ponašati tada je važno razgovarati i zajednički pokušati riješiti problem.

5.3. Inkluzija

Kvalitetna pedagoška praksa uključuje promicanje prava svakog djeteta i obitelji. Važno je da svi sudionici budu cijenjeni i poštovani te da zajednički rade na ostvarenju ciljeva i postizanju svojih potencijala. Poseban naglasak stavlja se na ranjive skupine i promicanju njihovih prava. Odgajatelj svojim primjerom predstavlja model ponašanja djeci te ih kroz svakodnevne situacije uči cijeniti i poštivati različitosti. Također, važno je razvijati i vještine sudjelovanja kod djece. Odgajatelj prepoznaje i uvažava različite potrebe, promiče suradnju i uvažavanje svakog djeteta i njegovih potreba u skupini.

Svako dijete ima pravo odrastati u okruženju u kojem vlada ravnopravnost i u kojem ne postoji diskriminacija zbog rasne pripadnosti, boje kože, spola, jezika, religije, političkog ili drugog opredjeljenja, nacionalnog, etničkog ili socijalnog podrijetla, imovinskog stanja ili razvojnih teškoća (Tankersley i drugi, 2012., str. 67.). Ipak, diskriminacija je postala dijelom nacionalnog političkog sustava i kulture, a pripadnici dominantnih kultura nisu ni svjesni ove pojave. Iako je odgojno – obrazovni sustav svima jednako dostupan ne znači da u njemu nema diskriminacije. Vrlo često to znači da neće svi imati jednake šanse za uspjeh.

Odgajatelji se ponekad prema djeci mogu ponašati na različite načine jer od svakog djeteta imaju različita očekivanja. To je često nesvjesno i nenamjerno. Osobni stavovi odgajatelja mogu rezultirati „samoispunjavajućim proročanstvom“: dječaci će se interesirati i baviti 'muškim zanimanjima', a djevojčice 'ženskim zanimanjima'. Bitno je da je odgajatelj svjestan pojma 'skriveni kurikulum'. Prema Nieto (kao što citiraju Tankersley i drugi) skriveni kurikulum je dio kurikuluma kojeg odgajatelji nisu svjesni u poučavanju, a koji podržava trenutačnu strukturu moći u društvu. Skriveni kurikulum može odražavati i preslikavati društvene prilike i dijelu djece pružiti smanjene prilike za optimalan razvoj i učenje. Na

primjer, odgajatelj i njegov izbor odluka u skupini – npr. kakvo će okruženje kreirati, koje strategije poučavanja će odabrati, koje aktivnosti će djeci ponuditi – pod snažnim je utjecajem njegovih uvjerenja koja podržavaju ‘skriveni kurikulum’.

Odgajatelj svoj rad temelji na vlastitom iskustvu, podrijetlu i životnoj povijesti i pritom može smetnuti s uma da se svi razlikujemo po iskustvima, prilikama, podrijetlu, načinu života. Negativni stavovi prema onima koji su drugačiji postaju barijera u inkluziji i kod djeteta izazivaju osjećaj bespomoćnosti, isključenosti i socijalnog otuđenja. Kako odgajatelji ne bi podlegli nesvjesnim radnjama kada je u pitanju različitost, važno je da produbljuju vlastito razumijevanje kulturnih i socijalnih odnosa među obiteljima djece s kojom rade. Odgajatelj mora biti svjestan svojih uvjerenja i stavova i načina na koji isti utječu na poučavanje i komunikaciju s djecom. Djeca razvijaju snažan osjećaj identiteta u skupini kada odgajatelj uvažava, prihvaća i cijeni njegovu kulturu i iskustva.

Za uspješnu integraciju različitih vrtićkih i obiteljskih sredina u odgojno – obrazovnom procesu važan je dijalog između roditelja i odgajatelja kao jednakih i ravnopravnih suradnika. Djeca različitih sposobnosti, potreba i kultura imaju pravo na inkluzivno obrazovanje. Prema Van den Brule (2007.) inkluzivno obrazovanje može biti definirano kao proces u kojem prepoznajemo različite potrebe svakog djeteta i reagiramo na njih, povećavajući razinu djetetovog sudjelovanja i smanjujući njegovu isključenost iz odgojno – obrazovnog procesa.

U inkluziji, odgajatelj promatra svako dijete kao pojedinca koji ima svoj ritam i potrebe vjerujući da svako dijete može dostići visoka odgojno – obrazovna postignuća. Odgajatelj ulaže dodatan napor kako bi raznolikim aktivnostima koje djeci osigurava i postupcima koje bira zadovoljio različit tempo učenja i razvoja svakog djeteta. Da se djeca osjećaju poštovanom i uspješnom, potrebno je da istovremeno osjećaju pripadnost vrtićkoj zajednici i da su u prilici razvijati različite aspekte svojih identiteta. U konačnici vrtić se prilagođava djetetu, a ne dijete vrtiću.

U kvalitetnoj pedagoškoj praksi odgajatelj se prema djeci u skupini odnosi s uvažavanjem, pravedno i čuvajući njihovo dostojanstvo. Kako bi razvili takvo ponašanje i kod djece odgajatelji koriste razne metode - priče, dramatizacije, filmove, basne, razgovor, prepričavanje događaja i druge. Na taj način pomažu im razumjeti kako se drugi osjećaju kada ih se ne tretira pošteno ili s uvažavanjem. Podržavaju djecu u učenju vještina pregovaranja i suradnje i pomažu im rješavati pitanja neuvažavanja i nepoštenog odnosa. Odgajatelj odabire aktivnosti vezane uz tu tematiku te s djecom o njima razgovara. Važan cilj svakog odgajatelja jest razvoj empatije

kod djece, a to se postiže empatičnim ponašanjem u svakodnevnim interakcijama, te pažljivim praćenjem, osvještavanjem, razgovorom i pohvalom za empatično ponašanje.

5.4. Praćenje, procjenjivanje i planiranje

Praćenje, procjenjivanje i planiranje važni su za razvoj i učenje svakog djeteta. Time se podržava razvoj i učenje svakog djeteta, nadograđuje se djetetova prirodna znatiželja, pobuđuju se interesi, učvršćuju prethodna znanja, iskustva i vještine. Odgajatelj stvara kratkoročne i dugoročne planove koji su istovremeno podrška i izazov za djecu. Tijekom procesa planiranja, odgajatelj integrira razvojno – primjerena očekivanja, zahtjeve nacionalnog kurikuluma, mogućnosti za kreativnost i istraživanje te interese i potrebe svakog djeteta i grupe djece. U proces praćenja, procjenjivanja i planiranja uključena su djeca, obitelji i relevantni stručnjaci. Cijeli proces je u isto vrijeme usmjeren, ali i prilagodljiv.

Odgajatelj koji dobro poznaje djecu u skupini zna da je svako dijete različito te da ima različite interese, iskustva, osobnost, temperament, stil učenja. Što je bolje njegovo poznavanje djece u skupini to će više moći podržati i proširiti djetetov razvoj i učenje. Iz tog razloga bitno je praćenje i procjenjivanje kao neizostavan dio kvalitetne pedagoške prakse jer pomaže u razumijevanju kada su i na koji način djeca spremna za usvajanje novih vještina i znanja.

Prema McTighe i O'Connor (2005.) postoje tri vrste procjenjivanja: dijagnostičko, formativno i sumativno.

- Dijagnostička procjena – odgajatelji je koriste kao pretprocjenu znanja i vještina koje djeca već posjeduju. Pruža informacije za planiranje i provedbu diferenciranog poučavanja.
- Formativna procjena – odvija se tijekom procesa poučavanja. Uključuje formalne i neformalne metode, intervjue, zapažanja odgajatelja, pregledavanje nedovršenih radova, pregledavanje razvojnih mapa i slično. Ono odgajateljima pruža specifične povratne informacije pomoću kojih odgajatelj može mijenjati svoju strategiju poučavanja.
- Sumativno procjenjivanje – odnosi se na evaluacije koje sumiraju djetetova postignuća na kraju određenog razdoblja poučavanja

Procjenjivanje odgajatelj treba provoditi sustavno kako bi prikupio podatke temeljem kojih kasnije izrađuje izvješća o napretku djece, ali i planove za daljnja poučavanja. Ako je procjenjivanje sustavno tada je ono vrijedan izvor informacija vrtiću, ali i roditeljima kako bi

kod kuće stvorili optimalne uvjete za razvoj i učenje. Odgovorna procjena koristi se u cilju podrške djetetu, a ne kako bi isključila dijete ili mu uskratila pravo na redovan odgoj i obrazovanje (NAEYC, 2005., str 100.)

Najbolji pokazatelj kvalitete poučavanja jest djetetova uključenost u aktivnosti što se također mora uzeti u obzir prilikom procjenjivanja. Uključenost je uvjet za dubinsko učenje i razvoj i suprotna je od samo pasivne zaposlenosti. Prema Vygotskyu (1962.) aktivnosti koje odgajatelj nudi djeci trebale bi biti ponuđene u zoni proksimalnog razvoja djeteta. Procjenom djetetove razine uključenosti odgajatelj će prepoznati zonu proksimalnog razvoja djeteta i u skladu s tim mu ponuditi aktivnost koja će dijete pogurati da učini nešto što je trenutno izvan njegovih mogućnosti. Kada dijete radi u zoni proksimalnog razvoja tada ono pokazuje visoku razinu koncentracije, upornosti i motivacije.

Promatranje i praćenje djece moćan je alat u pedagoškoj praksi koji omogućuje odgajatelju bolje upoznavanje djece čak i kada su još mala i ne mogu se izražavati verbalno. Ono je korisno jer daje informacije o potrebama djece, interesima, što sve mogu i kako reagiraju na pojedine situacije. Ipak, ako nije zabilježeno informacija će biti zaboravljena. Zato je važno da odgajatelj razvije sustav dokumentiranja svojih zapažanja. Sustavno bilježenje omogućuje praćenje djeteta koje se može razvrstati po razvojnim zadaćama. Ono može biti zapisano na papirićima te se koristiti kao kratke poruke roditeljima o djetetovim postignućima, ali i na razne druge načine. Bitno je da je način koji izabere samom odgajatelju logičan i praktičan. Sustavnim vođenjem bilješki odgajatelj bolje procjenjuje, postavlja ciljeve i planira aktivnosti kako bi ishodi učenja bili bolji. Bitno je i da se odgajatelj prilikom izrade procjene služi različitim metodama procjenjivanja jer samo takva procjena omogućava dohvaćanje individualnih različitosti.

Vodeći se nacionalnim kurikulumom, odgajatelji trebaju znati razvojna očekivanja djece određene dobi. Planovi trebaju obuhvatiti cjeloviti razvoj svakog djeteta i trebaju sadržavati dugoročne ciljeve za sva razvojna područja (socioemocionalno, motoričko, komunikacijsko i kognitivno). (Tankersley i drugi, 2012., str. 109) Planovi na razini godine, tjedna i dnevni planovi pomažu odgojiteljima da izbjegnu prazan hod između prelaska s jedne aktivnosti na drugu. Jednako tako, planovi trebaju sadržavati više različitih načina kojima odgajatelj može pratiti napredak i kompetencije djece. Planiranje maksimalno iskorištava vrijeme za učenje. Planovi su korisni i za upoznavanje djece s onim što se od njih očekuje, ali i roditelja te olakšavaju koordinaciju između obiteljskog doma i vrtića koja ima sinergijski učinak.

Fleksibilnost u planiranju je odlika odgajatelja koji prate djecu u njihovoj uključenosti i zainteresiranosti za ponuđene aktivnosti. U gotovo svakoj situaciji odgajatelj bi trebao moći prilagoditi svoje planove ponašanju skupine. Ako aktivnosti unatoč dječjoj nezainteresiranosti ostanu nepromijenjene tada će vrijeme za učenje biti izgubljeno.

5.5. Strategije poučavanja

Kvalitetan pedagoški proces temelji se na uvjerenju da skrb, odgoj i obrazovanje čine povezanu cjelinu, te da su dobrobit i uključenost svakog djeteta preduvjet uspješnog učenja. Krajnji cilj pedagoškog procesa je postavljanje visokih, ali dostižnih ciljeva za svako dijete. Ono bi trebalo poticati znatiželju, istraživanje i kritičko razmišljanje, želju za učenjem i u konačnici razviti preduvjete za cjeloživotno učenje. Ako dijete ima iskustvo učenja koje je monotono, dosadno, teško, u svrhu zadovoljavanja tuđih ciljeva i želja tada ono neće biti motivirano nastaviti učiti kroz život. Iz tog razloga od iznimne je važnosti poznavati dijete, njegove interese, sposobnosti i snage i primijeniti ispravne metode učenja. Odgojitelj ima odgovornost odabrati strategije poučavanja koje će pomoći svakom djetetu u ostvarenju njegove osobnosti, obrazovnih ciljeva, ali i ciljeva koji prate nacionalni kurikulum.

Odgajatelji bi svoje strategije poučavanja trebali temeljiti na dječjem iskustvu, znanju, prirodnoj znatiželji i čuđenju. Trebali bi poznavati različite pristupe poučavanju, kada i kako ih primijeniti uzimajući u obzir različitosti u temperamentu i osobnosti djece kao i različite stilove prema kojima djeca uče. Djeca mlađeg uzrasta uče dodirrom, kušanjem, slušanjem, mirisanjem i pokretom tijela te im je potreban niz senzornih iskustava. Kada počnu govoriti tada su spremna za simboličke načine učenja. Djeca najbolje uče kada sami vide i čine, a ne kada im se samo govori. Odrasli su prisutni kako bi ih potaknuli na razmišljanje.

Zbog unutarnje potrebe djece da istražuju, otkrivaju i eksperimentiraju za djecu je igra najprirodniji proces učenja. Ona su intrinzično motivirana za igru. Igra potiče cjelovit razvoj djeteta jer angažira njegov intelekt, emocije i unutrašnju motivaciju. (Tankersley i drugi, 2012., str. 128)

Odgajatelj u svom radu s djecom treba pristupiti holistički što znači da su sva razvojna područja međusobno zastupljena i jednako važna za razvoj. Djeci trebaju biti ponuđene aktivnosti u kojima primjenjuju i povezuju različite vještine iz različitih područja. Strategije poučavanja koje odgajatelj u svom radu koristi ovise o razvojnom području koje želi kod djece razviti. One

moгу biti za poticanje dječje samostalnosti, za razvoj samoregulirajućeg ponašanja, strategije kojima djeci pomaže izgraditi pozitivne odnose i suradnju s drugima, strategije za razvoj vještine rješavanja sukoba, strategije kojima djeci pomaže izgrađivati pozitivne odnose i suradnju s drugima kao i brojne druge.

5.6. Okruženje za učenje

Odgajateljeva odgovornost je osigurati svakom djetetu najbolju podršku za razvoj i učenje. Okruženje u kojem dijete boravi utječe u velikoj mjeri na njegov socijalni, kognitivni, emocionalni i tjelesni razvoj. Kada odgajatelj djeci ponudi materijale i aktivnosti koji su primjereni djetetovu razvoju tada ujedno potiče dijete na samostalno i grupno istraživanje, igru, interakcije s drugom djecom i odraslima. Djeci je potrebno osigurati prostor i resurse koje svi zajednički mogu koristiti, ali i mijenjati ga u skladu sa specifičnim potrebama učenja.

Bitno je u skupini osigurati da se svako dijete osjeća ugodno i da ima osjećaj pripadnosti. Odgajatelji to kreiraju svojim pristupom i kreiranjem okruženja koje će to osigurati. Na primjer, odgajatelji mogu staviti fotografije djece i njihovih obitelji u sobu skupine. U skupini potiče suradnju, a ne natjecanje. Od djeteta traži uvažavanje tuđih sposobnosti, truda i rezultata. Kada je postignuto suradničko raspoloženje djeca međusobno stvaraju zajednicu prema kojoj osjećaju pripadnost. Odgajatelj stvara prilike za međusobno slušanje i razmjenu ideja. To se može odvijati za vrijeme jutarnjeg sastanka ili razgovora u krugu. Važno je da odgajatelj s djecom komunicira načinom kojim im pokazuje da ih cijeni, sluša i uživa u toj komunikaciji. Kada je u skupini ozračje u kojem kod djece vlada osjećaj pripadanja tada su djeca zadovoljna u vrtiću i imaju više pozitivnih iskustva. Osjećaju se opušteno i svoju pažnju usmjeravaju na igru i aktivnosti.

Brojne su aktivnosti kojima odgajatelj može potaknuti djecu i ohrabriti ih u izražavanju emocija. Na primjer, stvaranje mapa emocija, igre uloga, kartice s emocijama i slično. Odgajatelj brine o dječjim emocionalnim potrebama jednako kao i tjelesnim. Pokazujući interes za njihovo unutarnje stanje pokazuje djeci da ih prepoznaje i poštuje, uči ih da su svi osjećaji prihvatljivi i pomaže im da usvoje prikladne načine kojima ih mogu izraziti. Epstein (2007.) ističe da ‘djeca žive potpuno u sadašnjosti i usmjerena su na sebe, pa cijeli njihov svijet može biti obojen emocijom sadašnjeg trenutka.’

Odgajatelji su ti koji stvaraju okruženje koje djecu intelektualno, socijalno, emocionalno i tjelesno angažira i koje promovira djetetov razvoj i učenje. Odgajatelj prepoznaje koliko je poticaja potrebno djeci kako bi usvojila novu vještinu, a da pritom izazov nije pretežak. Preteški izazovi kod djece izazivaju nezdravu količinu stresa i frustracije. Fokus u svakoj situaciji u kojoj djeca mogu rasti treba biti na procesu, a ne samom rezultatu. Odgajatelj koji vjeruje da dijete može uspjeti stvorit će jednak osjećaj kod djeteta. Kada dijete dosegne zadane ciljeve njegovo samopouzdanje naglo skače.

Osim kreiranja okruženja u kojem se djeca osjećaju dobro i sigurno, važno je osigurati i fizičko okruženje za učenje. Odgajatelj stvara prostor u kojem se djeca osjećaju sigurno i zaštićeno i u kojem istražuju i uče. Kao što je već spomenuto, „ispravan pristup odgoju i obrazovanju je holistički – razvija glavu, srce i ruke – usmjeren je na kognitivno, etičko, socijalno i tjelesno.“ (Tankersley i drugi, 2012., str. 177) Reggio pedagogija na fizičko okruženje gleda kao na trećeg odgajatelja jer ono može motivirati dijete, olakšati mu učenje i smanjiti neprihvatljive oblike ponašanja. Kada je soba dnevnog boravka dobro organizirana i u skladu s dječjim interesima tada djeca u njemu uživaju biti i slobodni su istraživati i učiti.

6. Profesionalni razvoj odgajatelja

Prema Mendeš (2018.) profesionalni razvoj odgojitelja povezuje tri usko povezana procesa, a to su inicijalno (formalno) obrazovanje odgojitelja, pripravništvo ili uvođenje u struku i trajno profesionalno učenje. Formalnim, inicijalnim obrazovanjem odgajatelj stječe znanja, kompetencije i vještine na fakultetu koji je specijaliziran za područje odgoja i obrazovanja. Završenim studijem studenti stječu zvanje prvostupnika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a završenim diplomskim studijem stječu zvanje magistra/magistrice ranog predškolskog odgoja i obrazovanja. Nakon što je inicijalno obrazovanje završeno, prelazi se na drugi stadij, a to je pripravništvo ili stažiranje. Sukladno Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju (2019.), „pripravnik je osoba koja prvi put zasniva radni odnos kao odgojitelj predškolske djece.“ Svrha je pripravništva osposobiti odgajatelja za stručno i samostalno obavljanje djelatnosti odgajatelja. Prema Miljak (1996.) pripravnički je staž razdoblje u kojem odgajatelj pripravnik integrira stečena teorijska znanja u pedagošku praksu (re)konstruirajući svoje znanje. Trajanje pripravničkog staža je godina dana, a tijekom njegovog trajanja odgajatelju je dodijeljen odgajatelj mentor. Nakon što pripravnik odradi godinu dana

pripravničkog staža polaže stručni ispit pred komisijskim odborom. Kako navodi Gunc (2011.) kvalitetnoj realizaciji pripravničkog staža te uspješnom polaganju stručnog ispita doprinosi kontinuirano učenje, provjeravanje teorije u praksi, propitivanje i promišljanje vlastitih teorija i metoda za rad te kvalitetna i uspješna suradnja i komunikacija s mentorom, stručnim suradnicima i drugim pripravnicima

Treći proces odnosi se na profesionalno učenje i podrazumijeva daljnje razvijanje stečenih vještina i usavršavanje kompetencija potrebnih za rad. Ovo razdoblje odgajatelja je iznimno važno zbog brzih promjena i novosti koje se događaju u svijetu i društvu koje nas okružuje. Prema Višnjić Jevtić (2012.) trajno profesionalno učenje odnosi se na cjeloživotno učenje koje odgojiteljima omogućuje lakše nošenje s novonastalim reformama i promjenama u društvu.

Puno je razloga zbog kojih bi se odgajatelji trebali kontinuirano razvijati i unaprjeđivati svoje kompetencije. Svijet oko nas se konstantno mijenja te je potrebno stalno obnavljati informacije koje smo naučili u načinu rada s djecom, o najboljim metodama ostvarenja planova iz kurikuluma. Važno je da odgajatelj stalno prati najnoviju stručnu literaturu i najnovija istraživanja. Jednako je važno da odgajatelj posjeduje vještine upravljanja. Rinaldi (2005.) smatra da odgajatelji trebaju razumjeti da postoji „stalan recipročan odnos između onih koji odgajaju i onih koje se odgaja, onih koji poučavaju i onih koji uče.“ Ovo je od iznimne važnosti jer dokazuje koliko je važno da odgajatelj posjeduje vještinu cjeloživotnog učenja.

Kritičko promišljanje je jedna od vještina za cjeloživotno učenje, a refleksija koja je kod odgajatelja bitna u radu je ključ unaprjeđenja vlastite prakse. Refleksija omogućava odgajateljima da definiraju vlastite potrebe za novim znanjima koje su vezane uz različite sastavnice njihovog profesionalnog razvoja. Temeljem uočene potrebe za usavršavanjem odgajatelj sam bira sadržaje za koje procjenjuje da su mu potrebni bilo da se radi o konkretnim znanjima iz određenog područja za koje djeca pokazuju interes, didaktičkim znanjima. Refleksija odgajateljima pomaže u odlučivanju o budućem radu te o uvođenju promjena u vlastitoj praksi. Također, ona im daje osjećaj vlastite sposobnosti.

Kako bi se odgajatelji razvili u profesionalce, potrebno je da budu pripremljeni za trajni, cjeloživotni proces prilagođavanja, kao i za mijenjanje i poboljšanje kvalitete vlastitog rada. (Tankersley i drugi, 2012., str. 201) Prvi korak u profesionalnom usavršavanju trebao bi biti prepoznavanje područja u kojem bi se odgajatelj trebao razvijati. Nakon toga odgajatelj traži prilike koje mogu biti formalne ili neformalne koje će mu omogućiti učenje i razvoj. Jednako tako, odgajatelji se profesionalno mogu razvijati na raznim radionicama ili na stručnim

skupovima. Bitno je da odgajatelj razumije da njegova uvjerenja i stavovi utječu na njegov rad te upravo iz tog razloga mora tragati za mogućnostima osobnom razvoja, sudjelovanjima u radionicama ili seminarima koji ne moraju nužno biti vezani za njegov rad, ali će svakako obogatiti njegovu praksu.

Kako bi sakupljene informacije o novim idejama, spoznajama i praksama urodile plodom, odgajatelj treba unijeti te ideje u rad svoje skupine, a u konačnici napraviti i refleksiju. „Proces učenja nije dovršen ako nove ideje i stručna znanja nisu dovedeni na razinu upotrebljivosti i ako ih ne možemo primijeniti u novim situacijama.“ (Tankersley i drugi, 2012., str. 202)

7. Suvremeni odgajatelj

U današnjem, suvremenom svijetu uloga odgajatelja se uvelike promijenila. Uz osnovne poslove njege i skrbi o djeci ranog i predškolskog odgoja, odgajatelj postaje aktivni partner u učenju djeteta, ali i podrška roditeljima djeteta u njihovom roditeljstvu. Nekada je odgajatelj bio isključivo isporučitelj znanja dok se danas od njega očekuje da kreira uvjete u kojima će dijete steći znanja i sposobnosti na svoj život i to na način koji mu to najbolje odgovara. Odgajatelj danas ima važnu ulogu u razvoju sposobnosti svakog djeteta, a dijete više nije pasivno biće već se na njega gleda kao na aktivnog pojedinca kojega treba pripremiti na brojne životne izazove koje nosi novo doba. Kako bi djeci ponudili i osigurali najbolje iskustvo učenja, odgajatelj stvara inkluzivno okruženje, surađuje s roditeljima i zajednicom djeteta, stručnim timom te je osviješten o različitostima među djecom. Odgajatelj prati razvoj i napredak djeteta dok mu ujedno pruža podršku u njegovom individualnom razvoju.

Svijet u kojem žive današnja djeca ubrzano se mijenja te je stoga potrebno odgovoriti na sva njihova pitanja i ići u korak s vremenom. To od odgajatelja zahtjeva uvođenje novih pristupa, novih znanja, novih područja i u konačnici rezultira novom, izmijenjenom praksom. Jednako tako, odgojno – obrazovne ustanove trebale bi odgovoriti na te promjene uvođenjem inovacija. Opravdano je reći da je permanentno mijenjanje ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, kako bi održale korak s vremenom promjene u kojem djeluju, postalo ultimativni imperativ (Dryden i Vos, 2001., prema Slunjski, 2016.).

Važno je da se odgajatelj, uz brigu o djeci, bavi svojim profesionalnim razvojem i rastom te da se uključuje u različite oblike profesionalnog usavršavanja. Suvremene odgojitelje upućuje se kako je osnovna kompetencija koju trebaju kontinuirano razvijati samorefleksivnost koja im

omogućuje bolje razumijevanje vlastite pedagoške prakse i osvježavanje kvalitete vlastitih odgojno-obrazovnih intervencija u radu s djecom (Slunjski i sur., 2006.)

8. Zaključak

Uloga odgajatelja u odgojno – obrazovnom procesu se uvelike promijenila te postaje sve važnija. Tradicionalna slika odgajatelja kao osobe koja znanje prenosi frontalnim radom te često verbalno gotovo da i ne postoji. Odgajatelj postaje pojedinac koji svojim kvalitetno promišljenim pedagoškim radom utječe na razvoj djetetovih sposobnosti i znanja. Njegova uloga u odgojno – obrazovnoj ustanovi je kompleksnija, a područja djelovanja u odgojno – obrazovnom procesu su veća. Odgajatelj više nije osoba koja slijedi gotov metodički obrazac, već je on istraživač osobne prakse koji neprestano isprobava, mijenja, dokumentira i razvija odgojno-obrazovni proces čime se kurikulum razvija u konkretnoj praksi (Petrović-Sočo, 2009.).

Važnost uloge odgajatelja kao osobe koja stvara uvjete, razvija, potiče, rukovodi djetetovim aktivnostima i u konačnici stvara zajednicu u kojoj se djeca osjećaju dobro je neizmijerna kako za roditelje tako i za zajednicu. Odgajatelj svojim radom sposoban je u stvaranju zajednice u kojoj se svaki njezin član osjeća vrijednim, poštivanim, sigurnim u sebe i svoje sposobnosti. Odgajatelj koji je siguran u sebe i svoja znanja, sposobnost izrade i rukovođenja aktivnosti, metodičko umijeće poučavanja važan je za svaku odgojno – obrazovnu instituciju.

9. Literatura

1. Bruner, J. (2000). *Kultura obrazovanja*. Zagreb: Educa
2. Domović, V. (2011). Učiteljska profesija i profesionalni identitet učitelja. U: V. Vizek-Vidović (ur.) *Učitelji i njihovi mentori* (str. 11-37). Zagreb: IDIZ.
3. Henderson, A., V. Johnson, K. Mapp i D. Davies. 2007. *Beyond the bake sale: The essential guide to family – school partnerships*. New York: The New Press
4. Howes, C., 1999. Attachment relationships in the context of multiple caregivers. U: *Handbook of attachment: Theory, Research and clinical applications*, uredili J. Cassidy i P. Shaver. New York: The Guilford Press, 671-87
5. Hrvatski sabor. (2008). *Državni pedagoški standard*. Narodne novine: NN63/2008. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html. Pristupljeno: 15.07.2023.
6. Laevers, F. 2005. *Well-being and involvement in care settings. A process-oriented self-evaluation instrument*. Leuven University, Belgium: Kind & Gezin and Research Centre for Experimental Education.
7. Laevers, F., 2009., *Stvaranje djelotvornijeg sustava odgoja i obrazovanja povećanjem učeničke dobrobiti i uključenosti: Dijete,škola, obitelj*, br. 23, str. 2-7
8. McTighe, J. i K. O'Connor. 2005. *Assessment to promote learning*. Educational Leadership
9. Mendeš, B. (2018). *Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece: od jedno godišnjeg tečaja do sveučilišnog studija*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
10. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica: Persona
11. Ministarstvo prosvjete i športa. (1997). *Pravilnik o načinu i uvjetima polaganja stručnog ispita odgojitelja i stručnih suradnika u dječjem vrtiću*. Narodne novine: NN133/1997. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_12_133_1925.html. Pristupljeno: 24.7.2023.
12. Ministarstvo prosvjete i športa. (1997). *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju*. Narodne novine: NN 10/97, 107/07, 94/13, 98/19. <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>. Pristupljeno: 01.09.2023.

13. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Narodne novine: NN05/15.
<https://www.azoo.hr/app/uploads/2020/12/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoji-obrazovanje.pdf>. Pristupljeno: 02.09.2023.
14. Mlinarević, V. (2000). Kompetencija odgojitelja i autonomija djeteta. U: N. Babić, J. Krstović (ur.), Interakcija odrasli-dijete i autonomija djeteta, Osijek, 2000 (143-150). Osijek: Visoka učiteljska škola.
15. Pate, P. i P. Andrews. 2006. NMSA Research summary: Parent involment. National Middle School Assocation (NMSA)
16. Petrović-Sočo, B. (2009). Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikuluma ranog odgoja. Pedagogijska istraživanja, 6(1-2), 123-136.
17. Pianta, R., K. La Paro i B. Hamre. 2006. CLASS: Classroom assessment scoring system manual preschool (Pre-K) version. Charlottesville, Va: Center for Advanced Study of Teaching and Learning. www.virginia.edu/vprgs/CASTL/
18. Piršl, E.(2014). (Re)definicija pojma kompetencije i interkulturalne kompetencije. U: Hrvatić, N. (ur.) Interkulturalno obrazovanje i europske vrijednosti. Zagreb Virovitica: Odsjek za pedagogiju Filozofski fakultet u Zagrebu, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, 47-67
19. Rečić, M. (1996). Odgoj u obitelji. Đakovo: Tempo.
20. Rinaldi, C. 2005, In dialouge with Reggio Emilia. Lonodn: Routledge
21. Rosić, V., i Zloković, J. (2002). Prilozi obiteljskoj pedagogiji. Rijeka: Graftrade
22. Slunjski, E. (2003). Devet lica jednog odgajatelja/roditelja. Zagreb: Mali profesor
23. Slunjski, E. (2006). Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću- organizaciji koja uči. Zagreb: „Mali Profesor“, Visoka učiteljska škola u Čakovcu
24. Slunjski, E. (2016). Izvan okvira 2: promjena. Zagreb: Element.
25. Slunjski, E. (2019). Izvan okvira 4. Mudrost vođenja: prikaz istraživanja i alati razvoja praske vođenja. Zagreb: Element
26. Slunjski, E., Šagud, M., Brajša-Žganec, A. (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću – organizaciji koja uči. Pedagogijska istraživanja, 3 (1): 45-58.
27. Tankersley, D., Brajković, S., Handžar, S., Rimkiene, R., Sabaliauskiene, R., Trikić, Z., Vonta, T. (2012). Teorija u praksi: priručnik za profesionalni razvoj odgajatelja. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
28. Van Den Brule, J. 2007. The right education for all: Global perspectives in inclusive education. Presentation given at Regional Seminar in Poverty Allerviation, HIV and

AIDS Education, and Inclusive Education: Priority Issues for Quality Education for All in Eastern and Western Sub-Saharan Africa, Nairobi, Kenya

29. Visković I., Višnjić Jevtić I. (2018). Izazovi suradnje. Razvoj profesionalnih kompetencija odgojitelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima. Zagreb: Alfa.
30. Visković, I., Višnjić Jevtić, A. (2018). Professional development of kindergarten teachers in Croatia—a personal choice or an obligation. *Early Years*, 38(3), 286-297. <https://doi.org/10.1080/09575146.2017.1278747>. Pristupljeno: 04.09.2023.
31. Višnjić Jevtić, A. (2012). Razvoj profesije udruživanjem. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 18(67), 2-4. https://hrcak.srce.hr/index.php?id_clanak_jezik=183108&show=clanak. Pristupljeno: 03.09.2023.
32. Vukasović, A. (2000.), Prilog određenju nastavnikove odgojne funkcije. *Napredak*, br. 1, 44-53